

УДК 339.187.6:330.322

Олег В. Кухленко

Київський національний університет технологій та дизайну

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЛІЗИНГУ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті представлено результати оцінювання сучасного стану вітчизняного лізингового бізнесу, визначено основні проблеми та чинники, які гальмують більш активне використання лізингу як інструменту активізації інвестиційного процесу, надано характеристику привабливості окремих галузей економіки для впровадження лізингу в інвестування своєї діяльності, обґрунтовано переваги та недоліки цієї форми довгострокового інвестування на перспективу.

Ключові слова: лізинг, лізинговий бізнес, лізингова компанія, інвестиційна діяльність, лізингове фінансування.

Олег В. Кухленко

Киевский национальный университет технологий и дизайна

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЛИЗИНГА В ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье представлены результаты оценивания современного состояния отечественного лизингового бизнеса, определены основные проблемы и факторы, которые тормозят более активное использование лизинга как инструмента активизации инвестиционного процесса, предоставлена характеристика привлекательности отдельных отраслей экономики для внедрения лизинга в инвестирование своей деятельности, обоснованы преимущества и недостатки этой формы долгосрочного инвестирования на перспективу.

Ключевые слова: лизинг, лизинговый бизнес, лизинговая компания, инвестиционная деятельность, лизинговое финансирование.

Oleg V. Kukhlenko

Kyiv National University of Technology and Design

EFFICIENCY OF LEASING IN INVESTMENT ACTIVITY

The paper presents the results on the assessment of contemporary leasing business. Key problems and the factors hindering more active use of leasing as an instrument of investment process enhancement are identified, the attractiveness characteristics of certain industries are revealed for implementing leasing arrangements in investing in their activity, grounded the advantages and shortcomings of this long-term investment form is grounded.

Keywords: leasing, leasing business, leasing company, investment activity, leasing finance.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями Сучасний етап розвитку економіки України знаходиться у стадії рецесії, що спричинено різким спадом темпів економічного зростання та великими проблемами у вітчизняній промисловості. Останній етап технічного переозброєння українських підприємств закінчився двадцять років тому і відтоді інвестування в основні фонди майже припинилось. Однією з ефективних форм довгострокового інвестування в Україні на сучасному етапі може стати лізинг. Цей фінансовий інструмент сприяє мобілізації коштів

для інвестування, активізує інвестиційний процес, забезпечує гарантоване використання інвестиційних ресурсів на цілі реконструкції та розвитку виробництва, а зобов'язання які виникають з міжнародної лізингової угоди, не включаються до зовнішньої заборгованості держави. Виконання Державної програми розвитку лізингу в Україні, серед цілей і завдань якої названі удосконалення загального та спеціального законодавства з питань лізингової діяльності, перш за все, шляхом усунення неточностей і протиріч між нормами Цивільного і Господарського кодексів України та інших законів України, внесення змін до Закону України «Про фінансовий лізинг» з метою вдосконалення механізму проведення операцій фінансового лізингу, захисту прав та інтересів сторін лізингової угоди, потребує визначення найбільш ефективних напрямів використання лізингу в привабливих для нього сферах економіки. Програмою передбачено також внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» з метою приведення його норм у відповідність до норм цивільного законодавства, запровадження механізму інвестиційно-орієнтованої політики податкової амортизації для основних засобів виробничого призначення при одержанні їх у фінансовий лізинг, зняття обмежень щодо віднесення на валові витрати вартості страхування предметів лізингу, усунення надмірного оподаткування нерезидентів, які здійснюють лізингову діяльність в Україні, та ін. У статті досліджено оцінку основних проблем, що стримують активне використання лізингу у вітчизняній економіці, та визначення реальних можливостей для вирішення питання активізації цього процесу у найближчі роки.

Аналіз останніх публікацій по проблемі Досягнення сучасної економічної науки у сфері інвестицій мають відомі вітчизняні вчені С. Захарін; М. Денисенко, О. Кухленко, В. Федоренко, та ін., проте актуальною для сьогодення залишається проблема пошуку шляхів подальшого розвитку інвестиційного процесу в Україні, одним з яких є лізинг; стосовно останнього найбільш важливими можна вважати дослідження природи лізингу, схем лізингових проектів, удосконалення діючого законодавства, ролі банків в лізинговому бізнесі тощо.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування Вивчення досвіду провідних країн світу у наданні лізингових послуг показало, що в останні 2-3 десятиріччя в європейських країнах і на американському континенті лізинг став використовуватись дуже широко. В Україні, незважаючи на минулий активний розвиток фінансової системи, ринок лізингових послуг перебуває на стадії становлення. Повільне просування цього процесу в значній мірі пояснюється неоднозначним співвідношенням переваг та недоліків лізингової діяльності. До основних переваг лізингу можна віднести наступні:

- лізинг дає можливість використання нових високих технологій без значних додаткових капіталовкладень. Його можна порівняти з кредитуванням, яке не потребує негайного початку платежів;
- основною перевагою перед кредитуванням є нижчі вимоги по заставі, оскільки в лізингу лише обладнання є предметом застави без будь-якого додаткового забезпечення, що суттєво збільшує доступність нового обладнання;
- лізингові платежі відносяться на собівартість продукції в повному обсязі, що знижує оподатковуваний прибуток;

- комерційні банки, що займаються лізинговими операціями, мають всі переваги, властиві лізингу: мінімізацію кредитних та інших ризиків, залучення додаткової кількості фінансово забезпечених клієнтів, підвищення своєї конкурентоспроможності на ринку та й взагалі вигідне вкладання коштів;
- інвестування у формі майна на відміну від грошового кредиту знижує ризик неповернення коштів, тоді як за лізингодавцем зберігаються права власності на передане майно;
- для лізингоодержувача зменшується ризик морального і фізичного старіння майна, тому що майно не купується у власність, а береться в тимчасове користування; при лізингових відносинах лізингоодержувач має справу з прискороною амортизацією майна;
- виробник отримує додаткові можливості збуту продукції, оскільки обмежене фінансування інвестицій часто не дозволяє підприємствам своєчасно оновлювати технологічну систему;
- лізинг не обмежує можливості підприємства в отриманні кредитів;
- менші ризики порівняно із кредитами, оскільки майно, що є предметом лізингу, одночасно виступає забезпеченням виконання зобов'язань за угодою;
- лізинг дозволяє також спочатку використати машини, а потім купити їх, а обладнання в сезонних галузях орендувати лише на період його фактичної експлуатації.

В той же час існують проблеми, які стримують розвиток лізингу в країні. До них можна віднести:

- різні підходи до визначення понять фінансового лізингу у Законах України «Про фінансовий лізинг», «Про оподаткування прибутку підприємств» та ін., неузгодженість положень Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України і Закону України «Про фінансовий лізинг» між собою;
- банківські кредити, від можливості отримання яких істотно залежить ефективність діяльності юридичних осіб, що здійснюють лізингову діяльність, мають переважно короткостроковий характер, а їх висока вартість є додатковим тягарем для лізингоодержувачів, які виплачують вартість кредитів у складі лізингових платежів;
- під час здійснення лізингових операцій перед банками та іншими лізингодавцями постають проблеми, аналогічні проблемам у кредитуванні: недостатня кількість платоспроможних лізингоодержувачів, істотні ризики несвоєчасної плати за користування майном;
- вартість лізингу залишається відносно високою для лізингоодержувача, тому малі і середні підприємства все ще мало використовують переваги лізингу;
- незважаючи на величезний попит на оновлення основних фондів в багатьох галузях економіки, лізингові компанії не мають бажання давати в лізинг неліквідні активи. Наприклад, існує дуже добре розвинений вторинний ринок для автомобілів, і автомобілі займають найбільшу частину в лізинговому портфелі. Як очікується автомобілі і в подальшому будуть надаватися у лізинг у великій кількості;
- лізингові компанії відчувають труднощі, аналізуючи потенціальних лізингоотримувачів, внаслідок відсутності достатньої інформації про кредитну історію клієнта.

В даний час лізингом в Україні займаються такі компанії, як «Євро Лізинг», «Райффайзен Лізинг Аваль», «Уні Кредіт Лізинг», «Ласка Лізинг» та ін. Сьогодні вже можна визначити деякі виграшні для української економіки проекти, які можна було б здійснювати за допомогою лізингу. По-перше, лізинг дає можливість купувати сучасніше устаткування та технології, а також нарощувати збут виготовленої продукції і ставати ефективним важелем маркетингу для виробників. По-друге, лізинг допоміг би здійснити необхідну структурну перебудову економіки України в бік енергозбереження, як це відбулося з економікою США після енергетичної кризи 1974-1975 рр.

Потенційний попит на лізингові послуги в Україні оцінюються фахівцями Світового банку від 12 до 80 млрд. доларів США. Ці розрахункові цифри враховують теперішній знос основних засобів і потребу їх заміни в різних галузях економіки. Особливе значення лізингові операції мають у таких галузях, як сільське господарство і транспорт. Розвиток ринку лізингових операцій може відіграти вирішальну роль у модернізації обладнання підприємств, розвитку малого і середнього бізнесу в країні, особливо враховуючи той факт, що більшість малих підприємств не може скористатися кредитами у зв'язку з відсутністю у потрібному обсязі заставного майна. Іноземні експерти оцінюють щорічний обсяг лізингових послуг в Україні в 300 млн. доларів США.

Переважна більшість лізингових компаній України розміщується в Києві (72%). По регіонах динаміка виглядає наступним чином: Дніпропетровськ - 7%, Одеса - 6%, Львів - 4%, Запоріжжя - 4%, Тернопіль - 2%, Донецьк - 2%, Харків - 1%, Кременчук - 1%, Хмельницький - 1%.

Розподіл лізингових компаній України за видами власників визначається наступним чином: фінансові установи (банки та небанківські фінансові установи) - 22%, підприємства та організації не фінансового сектору економіки - 40%, фізичні особи - 36%, держава - 2%. Останніми роками спостерігається тенденція збільшення частки банків та небанківських фінансових установ серед власників лізингових компаній.

Сучасний стан лізингового бізнесу в Україні характеризується наслідками загального спаду економіки. Зокрема, кількість укладених договорів фінансового лізингу у 2014 р. зменшилась у порівнянні з 2010 р. на 65% і склала 2680 договорів. При цьому у вартісному вираженні обсяг укладених договорів зменшився у три рази і склав 2,5 млрд. грн.

Зважаючи на те, що найбільшу частину у вітчизняному лізинговому портфелі займають автомобілі, можна проілюструвати переваги лізингу над авто кредитами, які склалися в даний час у цій сфері бізнесу. Зокрема, базові умови лізингових компаній більш вигідні, ніж банкові. По-перше, лізингова компанія пропонує більш низьку процентну ставку (5-10% річних). По-друге, автомобіль після купівлі не переходить у власність водія, а до повної виплати «прив'язаний» до лізингової компанії. По-третє, при лізингу компанія сама разом сплачує обов'язковий державний збір (до Пенсійного фонду) й реєстрацію авто, а також страховку каско. І тільки після цього сума ділиться рівними частинами на рік, без нарахування процентів. По-четверте, лізингова компанія бере на себе технічну підтримку - надає безоплатно евакуатор, доставку палива, зміну колеса, а також тимчасово надає авто на заміну у випадку поламки.

В той же час у лізингових компаніях є свої особливості, які не завжди зручні для водіїв. У лізингу є поняття викупної вартості – тієї частини позики, яка виплачується тільки в кінці терміну лізингу при переході права власності на автомобіль до покупця. Зараз цей параметр знаходиться між 5-10% та 30% від початкової ціни автомобіля. Крім того, певним мінусом є той факт, що при укладанні договору право власності на автомобіль переходить лізингодавцю, тобто компанії, а не водію, - на відміну від банківського кредитування, коли власником автомобіля відразу ж стає позичальник. Незважаючи на ці особливості, частка фінансування продаж автомобілів у лізинг, порівняно з кредитом, в Україні.

Висновки та перспективи подальших досліджень Потужний розвиток лізингу в країні дасть змогу вирішити питання подальшої активізації інвестиційного процесу, оновлення виробничих фондів підприємств, випуску ними конкурентоспроможної продукції, поповнення бюджету податками та подальшої стабілізації економіки. Для цього є потреба в розробці схем лізингових проектів згідно діючого законодавства, обґрунтуванні пропозицій щодо його покращення, визначенні ролі банків, страхових компаній та інших операторів ринку в лізинговому бізнесі.

Список використаних джерел

1. Денисенко М. П. Основи інвестиційної діяльності : [Текст] / М. П. Денисенко. — К. : Алерта, 2003. — 338 с.
2. Захарін С. В. Інвестиційне забезпечення інноваційно-технологічного розвитку економіки : [Текст] / С. В. Захарін. — К. : КНУТД, 2011. — 343 с.
3. Інвестування української економіки : [моногр.] / [за ред. д.е.н. А. Сухорукова]. — К. : ОІЕ НАНУ, 2005. — 440 с.
4. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом : [Текст] / А. А. Пересада. — К. : Лібра, 2002. — 472 с.
5. Федоренко В. Г. Основи інвестиційно-інноваційної діяльності : [Текст] / В. Г. Федоренко. — К. : Алерта, 2004. — 431 с.